

OPPTAK TIL HØYERE UTDANNING MÅ SETTE ELEVENE I SENTRUM

Opptak til høyere utdanning i Norge er et stadig aktuelt tema. Tematikken og problemstillinger rundt opptak er blitt løftet i flere rapporter og utredninger, blant annet i en NIFU-rapport fra 2020.¹ Stadig flere tar til orde for å gjøre endringer i, eller reformere systemet.

Det norske opptakssystemet finner sin største styrke i å være enkelt og transparent, sammenlignet med andre land, og å basere seg på sentralt opptak. Dette senker terskelen for å kunne søke seg inn til høyere utdanning, og er med på å skape et trygt og forutsigbart system for individene.

For NSO er det prinsippet om at alle skal kunne opparbeide seg kompetanse til å søke opptak til høyere utdanning i Norge som skal ligge til grunn i alt arbeid med opptakssystemet. Opptakssystemet skal gi alle like muligheter for å ta høyere utdanning, og for å komme inn på høyere utdanning skal man ikke måtte være avhengig av ressurser hjemmefra. Det skal aldri være for sent å studere, og det skal være mulig å få opptak til høyere utdanning uavhengig av alder og livssituasjon. For å bidra til dette, ønsker NSO å trekke frem tre viktige prioriteringer til et eventuelt arbeid med å endre eller revidere opptakssystemet.

Først og fremst er **generell studiekompetanse** et viktig og sentralt element i opptak til høyere utdanning. NSO mener at generell studiekompetanse normalt skal være kravet for opptak til høyere utdanning. Generell studiekompetanse må sørge for at studenter har noen grunnleggende akademiske ferdigheter, slik som eksempelvis tekstforståelse, skriveferdigheter og kritisk tenking. Dette er blant ferdighetene både universitets- og høgskolesektoren og elever i videregående skole etterlyser.² Generell studiekompetanse må sikre innsikt i livet som studerende, og gi basiskompetanse i grunnleggende livsferdigheter, slik at kommende studenter er best mulig forberedt, og møter til høyere utdanning på like premisser.

Det må være et mål å sikre søkere til høyere utdanning som har anledning til å tilegne seg informasjon om ulike studier, forkunnskapskrav og krav til fagsammensetning god tid før søknadsfristen. **En styrket karriereveiledning er noe NSO har ønsket lenge.** NSO mener at god rådgivning før studiene er en av nøklene til å arbeide mot

¹ Lied-utvalget

(<https://www.regjeringen.no/contentassets/2c79526bf80444b7ba90d1f22e52530b/no/pdfs/nou201920190025000dddpdfs.pdf>)

Aune-utvalget

(<https://www.regjeringen.no/contentassets/65a475004027495a8009b359e253b19e/no/pdfs/nou202020200003000dddpdfs.pdf>)

NIFU-rapport 2020:4 (<https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/bitstream/handle/11250/2648860/NIFUrapport2020-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y>)

² NIFU-rapport 2015:28 (<https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/bitstream/handle/11250/2359539/NIFUrapport2015-28.pdf?sequence=1&isAllowed=y>)

Studiebarometeret 2018: Hovedtendenser (https://www.nokut.no/globalassets/studiebarometeret/2019/studiebarometeret-2018_hovedtendenser_1-2019.pdf)

sosioøkonomiske og kulturelle forskjeller i tilgangen til høyere utdanning. Vi mener det må satses på rådgivning gjennom større tildelinger og kompetansekrav til rådgiverne. Både rådgivere, lærere i grunn- og videregående skole, og utvalgte offentlige tjenester bør ha kompetanse om hvordan utdanningssystemet og arbeidslivet fungerer og hvilke veier ungdom og voksne kan velge. Like muligheter til å tilegne seg informasjon om høyere utdanning er en viktig forutsetning for lik rett til utdanning. NSO mener at høyere utdanning skal oppleves som tilgjengelig for alle. Karriereveiledning skal gjelde i like stor grad i grunn- og videregående skole og voksenopplæring. Veiledere og rådgivere bør som hovedregel ha formell kompetanse.

God ivaretagelse av studenter i overgangen til høyere utdanning er også et viktig element for å sikre et godt opptak. Fra studenter søker høyere utdanning til de møter opp til første undervisningstime, må studenter ha tilgang på, og motta tilstrekkelig og god informasjon om oppstart. I tillegg er det viktig at studentene får anledning til å bli kjent med institusjonens og studiets forventninger og krav tidlig i studieløpet. Overgangen må bygge på god dialog mellom universitets- og høgskolesektoren og den videregående skole, slik at man sammen kan skape et best mulig grunnlag for elever og studenter å møte høyere utdanning på.

Selv om generell studiekompetanse er sentralt i opptakt til høyere utdanning, bør alternative opptaksformer som motivasjonsbrev og intervju prøves ut. Derfor bør regjeringen sette i gang et prøveprosjekt som skal evaluere effekten av alternativt opptak.

Oppsummert er NSOs krav til endringer for et trygt, transparent og forutsigbart opptak følgende:

- Generell studiekompetanse må gjøre elever tilstrekkelig studieforberedt, og inneholde de grunnleggende ferdighetene institusjonene og elevene selv etterspør
- Karriereveiledningstjeneste i grunnskole, videregående skole og offentlige tjenester må styrkes.
- Veiledere og rådgivere bør som hovedregel ha formell rådgivningskompetanse.
- Studenter i overgangsfasen til høyere utdanning må sikres tilstrekkelig og god informasjon om institusjonen og studie.
- Det må eksistere arenaer som sikrer god dialog mellom videregående skole og høyere utdanning, og som bidrar til å se utdanningsløpet i sammenheng..
- Det må settes i gang et prøveprosjekt for å evaluere effekten av alternative opptaksmetoder.

